

KAPITOLA 2

Akcionářské dohody v praxi v České republice

2.1 Vymezení akcionářských dohod

Světznámý spisovatel Elia Kazan kdysi ve svém oslavovaném románu „Tichá dohoda“ napsal, že současný svět stojí na nesmírném množství nepsaných/tichých dohod. Korporační svět není v tomto směru podle našeho přesvědčení žádnou výjimkou, neboť i v něm se setkáváme s „tichými“ dohodami, které jsou zrcadlem událostí všedního dne. Základní (otevřenou) dohodou akcionářského světa jsou nepochybně stanovy společnosti představující její zakladatelský dokument (zakladatelské právní jednání). Pro účely předkládaného příspěvku je však za akcionářské dohody považovat nebudeme, resp. budeme na stanovy akciové společnosti nahlížet jako na jeden z palety nástrojů pro plnění závazků z jiných (tichých) akcionářských dohod.

„Tichými“ akcionářskými dohodami (tzv. sideletters) naopak vnímáme ujednání mezi akcionáři uskutečněná mimo stanovy (korporační aranžmá) společnosti, z nichž vznikají závazky mezi účastníky smlouvy týkající se jejich majetkové účasti v akciové společnosti a správy a řízení dotčené („cílové“) společnosti. Označujeme je za „tiché“ dohody, neboť závazky z nich plynoucí zpravidla nemají ucelený odraz v korporálním aranžmá (nejsou zpravidla obsaženy ve stanovách) a nejsou ani součástí podílu na společnosti (srov. vymezení podílu v § 31 z. o. k.). Práva a povinnosti mezi akcionáři vyplývají přímo z „tiché“ akcionářské dohody, nikoliv z účasti na konkrétní akciové společnosti, byť jsou tyto závazky s účastí na konkrétní akciové společnosti nerozlučně spjaty.

Základním projevem „tichých“ akcionářských dohod je zpravidla přijetí stanov v dohodnutém znění při zakládání akciové společnosti, resp. závazek smluvních stran na valné hromadě stanov akciové společnosti v dohodnutém znění schválit. Soudobé joint-ventures („společné podniky“) si bez takového závazku v podstatě už ani neumíme představit. Závazkem akcionářů či budoucích akcionářů přijmout stanovy v dohodnutém znění se však korporální rozsah akcionářských dohod nevyčerpává, neboť tyto dohody pravidelně obsahují i další závazky upravující představy smluvních stran o směřování a dalším

fungování „cílové“ společnosti, které nemají být součástí stanov, avšak mají akcionáře zavazovat při prosazování svého vlivu ve společnosti nebo při výkonu akcionářských práv.

Z pohledu předmětu lze v praxi rozlišit akcionářské dohody na dohody týkající se výkonu hlasovacích práv (dohody o hlasovacích právech), popřípadě jiných akcionářských práv, dohody o jiném vlivu na chod společnosti (ovlivňování chování členů volených orgánů společnosti) a dohody o vzájemném vypořádání a případných právech ve vztahu k možným odkupům podílů cílové společnosti. Akcionářské dohody si v tomto směru do značné míry žijí „vlastním životem“, neboť právní regulace akcionářských dohod je – zcela oprávněně – velice omezená a zdaleka nepokrývající pestrost moderního světa. V předkládaném příspěvku věnujeme pozornost těmto „tichým“ akcionářským dohodám v podmínkách České republiky, přičemž v našich závěrech vycházíme z vlastních zkušeností a požadavků z praxe, jak jsme s nimi v posledních letech konfrontováni.

2.2 Akcionářské dohody a české pozitivní právo: obecné limity

Současný zákon o obchodních korporacích, na rozdíl od dřívějšího obchodního zákoníku, žádné typy akcionářských dohod výslovně ani neupravuje, ani nezakazuje. Existenci některých akcionářských dohod však zákon nepřímou předpokládá. Z uvedeného důvodu lze podle našeho přesvědčení dospět k závěru, že zákon uzavírání akcionářských dohod nebrání, zakázané jsou tak pouze takové akcionářské dohody, které by se protivily zákonným požadavkům vyplývajícím z § 1 odst. 2 obč. zák.

Za účinnosti dřívějšího obchodního zákoníku byly některé dohody mezi akcionáři zakázány výslovně. Týkalo se to vybraných dohod o výkonu hlasovacích práv akcionáři. V souladu s § 186d obch. zák. byly neplatné dohody, kterými se akcionář zavazoval:

- a) dodržovat při hlasování pokyny společnosti nebo některého z jejích orgánů o tom, jak má hlasovat, nebo
- b) že bude hlasovat pro návrhy předkládané orgány společnosti, nebo
- c) že jako protiplnění za výhody poskytnuté společností uplatní hlasovací právo určitým způsobem nebo že nebude hlasovat.

Inspiračním zdrojem pro výše uvedený zákaz dohod o výkonu hlasovacích práv byl unijní návrh tzv. páté směrnice o organizační struktuře akciové společnosti, který však v rámci legislativního procesu narazil na nepřekonatelné spory

členských států EU týkající se především uspořádání orgánů vnitřních řízení akciové společnosti a účasti zaměstnanců na správě společnosti.⁸⁹ V praxi jsme se nicméně s pokusem uzavřít akcionářské dohody zakázané v § 186d obch. zák. nesetkali.

Z formulace § 186d obch. zák. se naopak dalo dovozovat, že závazné (právně přípustné) byly takové dohody mezi akcionáři, podle nichž měli akcionáři hlasovat na valné hromadě pro nebo proti navrženým usnesením podle dohodnutých pravidel nebo podle pokynů jiného akcionáře či dokonce třetí osoby. I přesto se však v podnikatelské praxi objevovaly výkladové problémy, zda „jiné“ akcionářské dohody jsou dovolené. To bylo ostatně jedním z důvodů, proč zákon o obchodních korporacích předchozí výslovnou úpravu zakázaných dohod o výkonu hlasovacích práv obsaženou v obchodním zákoníku nepřevzal.

S ohledem na absenci úpravy odpovídající § 186d obch. zák. v zákoně o obchodních korporacích se nicméně může (zcela logicky) objevit otázka, zda jsou takové dohody o výkonu hlasovacích práv dnes již přípustné. Domníváme se, že v obecné poloze nikoliv. Zakázané dohody o výkonu hlasovacích práv uvedené dříve v § 186d odst. 1 písm. a) a b) obch. zák. měly především za cíl bránit „samoregulaci“ akciové společnosti a zabránit tomu, aby volené orgány akciové společnosti byly řízeny „samy sebou“. Domníváme se, že zákaz samoregulace volených orgánů akciové společnosti představuje jeden ze základních principů právní úpravy akciové společnosti a je jejím imanentním znakem (to lze ostatně dovozovat i ze zákazu výkonu hlasovacích práv při nabývání vlastních akcií – viz § 309 odst. 1 z. o. k.). Základní charakteristické znaky akciové společnosti lze současně pokládat za součást jejího korporativního statusu. Jsme proto názoru, že by takové ujednání o výkonu hlasovacích práv zřejmě porušovalo právo týkající se osob ve smyslu § 1 odst. 2 obč. zák. a současně by se takové ujednání dostalo do rozporu s veřejným pořádkem, neboť by se vlamovalo do základní charakteristiky akciové společnosti. Dohody o výkonu hlasovacích práv uvedené v § 186d odst. 1 písm. c) obch. zák. by bylo možno z našeho pohledu současně podřadit s odkazem na § 244 odst. 2 z. o. k. pod dohody nedovoleně zvýhodňující určitého akcionáře; a k takovým dohodám by se podle zákona o obchodních korporacích nepřihlíželo. Domníváme se proto, že dohody o výkonu hlasovacích práv v rozsahu dřívějšího § 186d obch. zák. nejsou zásadně přípustné ani v podmínkách zákona o obchodních korporacích, přestože byl tento výslovný zákaz ze zákonného textu odstraněn.⁹⁰

⁸⁹ Z uvedeného důvodu byl tento návrh po několikerém projednávání v Evropském parlamentu a následném přepracování Komisi v roce 2004 stažen. Viz rozhodnutí Komise č. 2004/C 5/02, *Journal Officiel* C005 z 9. ledna 2004, s. 2–33.

⁹⁰ Nicméně jsme názoru, že v případě závazků uvedených v § 186d odst. 1 písm. a) nebo b) obch. zák. by tam uvedené ujednání mohlo obstát v případě, že by účastníky akcionářské dohody byli

Existenci některých akcionářských dohod naopak zákon o obchodních korporacích předpokládá i nadále nepřímou. Jde především o ustanovení upravující tzv. jednání ve shodě (včetně výkonu hlasovacího práva) v § 75 z. o. k. nebo o definici nakládání s hlasovacími právy v § 77 z. o. k. Ustanovení § 77 z. o. k. výslovně předpokládá sjednání dohody, v níž se akcionář zaváže jinému akcionáři, že na valné hromadě bude hlasovat podle jeho pokynů nebo mu „přenechá“ hlasovací práva tak, že jej zmocní k výkonu hlasovacích práv na valné hromadě s tím, že může hlasovat dle svého uvážení a ve svém zájmu. V § 491 z. o. k. je pak upravena dohoda všech akcionářů o rozsahu jejich účasti na zvýšení základního kapitálu. Z citovaných střípků právní úpravy lze podle našeho názoru dovozovat, že zákon o obchodních korporacích existenci akcionářských dohod v obecné rovině nezakazuje.

2.3 Smluvní strany akcionářských dohod

2.3.1 Akcionáři

Smluvními stranami akcionářských dohod jsou zásadně pouze akcionáři, a to buď všichni (zpravidla při zakládání společnosti nebo u společností s malým počtem akcionářů), anebo pouze „rozhodující“ akcionáři, kteří disponují většinou hlasů (zpravidla tam, kde je část akcionářské struktury rozdrobena). V praxi je akcionářská dohoda též velmi často uzavírána mezi současnými akcionáři společnosti (hlavním akcionářem) a potenciálním investorem ohledně budoucího řízení akciové společnosti. Podpis akcionářské dohody v těchto případech zásadně „spadá“ do stejného okamžiku jako dokumentace nezbytná k nabytí akciového podílu na příslušné společnosti, nebo se jedná o jednu z odkládacích podmínek příslušné převodní dokumentace (tzv. conditions precedent). Žádná z uvedených variant není samozřejmě sama o sobě v rozporu s českým právním řádem s tím, že akcionářská dohoda nezavazuje a z povahy věci ani nemůže zavazovat akcionáře, kteří nejsou jejími účastníky, neboť by se jednalo o (zakázanou) dohodu „k tíži“ nezúčastněných osob.

Z akcionářských dohod, jejichž stranami jsou akcionáři, jsou zavázáni pouze tito akcionáři. Velmi často však v dané souvislosti akcionářské dohody obsahují závazky s plněním třetí osoby ve smyslu § 1769 obč. zák. (např. závazek účastníků smlouvy, že společnost něco splní nebo že členové orgánů něco splní nebo že akcionáři vyvinou maximální úsilí, aby tyto osoby něco splnily).

---

všichni akcionáři i společnost, a akcionáři nebo jejich zástupci by byli současně členy orgánů dané akciové společnosti. Pak zde není žádného důvodu, proč takovému aranžmá bránit.

S převodem akcie závazky z akcionářské dohody nepřecházejí, neboť nejsou součástí podílu ve společnosti (viz § 31 z. o. k.). K tomu by bylo třeba, aby na nabyvatele akcie byla (s jeho souhlasem) akcionářská dohoda postoupena. Naopak soudíme, že na právního nástupce přejde závazek z akcionářské dohody v důsledku univerzální sukcese (smrt, přeměna, převod závodu akcionáře), neboť v tomto ohledu se akcionářská dohoda podle našeho přesvědčení neliší od jiných smluv majetkové povahy, které přechází na právního nástupce. Jinými slovy, máme za to, že akcionářské dohody nejsou nerozlučně spojeny s osobou akcionáře, který příslušnou akcionářskou dohodu sjednal, resp. jde o způsobilý předmět právního nástupnictví.

2.3.2 „Cílová“ společnost

Z naší zkušenosti se v praxi relativně často objevuje požadavek, aby smluvní stranou akcionářské dohody byli nejen akcionáři, nýbrž i sama cílová společnost, která má převzít některé závazky směřující k prosazení záměru (vlivu) akcionářů (např. ve vztahu k fungování orgánů společnosti). Máme za to, že nelze bez dalšího vyloučit uzavření akcionářské dohody, jejíž smluvní stranou bude též „cílová“ společnost, nicméně to platí pouze za situace, kdy smluvními stranami akcionářské dohody budou všichni akcionáři společnosti. V opačném případě by mohlo dojít k naplnění předpokladů vymezených v § 244 odst. 1 a 2 z. o. k. a k závazkům mezi akcionáři a společností nedůvodně zvýhodňujícím některé akcionáře by se v souladu s citovaným ustanovením zákona o obchodních korporacích nepřihlíželo.

Pokud by akcionářskou dohodu podepsali vedle cílové společnosti také všichni akcionáři, může být otázkou, jaký vliv by na tuto akcionářskou dohodu měla následná změna akcionářské struktury, tj. pokud by účast na akciové společnosti nabyla třetí osoba (nový akcionář společnosti). Soudíme, že v takovém případě by akciová společnost nemohla akcionáře (zbylé smluvní strany akcionářské dohody) zvýhodňovat bez odpovídajícího důvodu pro odlišné zacházení vyplývajícího ze stanov, ledaže by se tento „nový“ akcionář rovněž stal smluvní stranou dotčené akcionářské dohody, a to s ohledem na požadavek rovného zacházení vyplývající z § 244 z. o. k. Nicméně považujeme za logický (a v praxi za relativně běžný) požadavek akcionářské smlouvy, aby současně s převodem akcií byla na nabyvatele postoupena též akcionářská smlouva. V této souvislosti se dokonce domníváme, že převoditelnost akcií na jméno české akciové společnosti může být omezena (vázána) na postoupení konkrétní akcionářské dohody z převodce na nabyvatele a přijetí akcionářské dohody nabyvatelem akcie.

2.3.3 Členové orgánů

Občas se v praxi setkáváme i s požadavkem, aby smluvní stranou akcionářské dohody podřízené českému právu byli též členové orgánů společnosti. To považujeme za krajně problematické, pokud by se měly závazky týkat (a v praxi se skutečně týkají) povinností členů orgánů při výkonu funkce. Člen orgánu je *ex lege* v právním vztahu se společností a je povinen vykonávat svou funkci s péčí řádného hospodáře a v souladu se zájmy společnosti. Na tom nemůže žádné ujednání v akcionářské dohodě (a ostatně ani ve stanovách) nic změnit. Povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře je kogentním ustanovením občanského zákoníku (pokud nejde o součást statusu osoby, jde z našeho pohledu nepochybně o součást veřejného pořádku) a jakékoliv ujednání (akcionářské dohody), které by bylo s tímto v rozporu, by bylo bezpochyby neplatné.

Zákon o obchodních korporacích v této souvislosti v § 59 stanoví, že práva a povinnosti členů orgánů lze upravit ve smlouvě o výkonu funkce. Pokud by byla stranou akcionářské smlouvy i společnost, vzniká otázka, zda by bylo možné ujednání o právech a povinnostech členů představenstva chápat současně jako smlouvu o výkonu funkce. Ta však musí být schválena podle § 59 odst. 2 z. o. k. valnou hromadou, popř. dozorčí radou nebo správní radou, je-li v působnosti těchto orgánů volit členy představenstva nebo statutárního ředitele. Samozřejmě by v takovém případě „smlouva o výkonu funkce“ zavazovala jen ty členy orgánů, kteří ji uzavřeli, nikoliv i jejich nástupce. Ani v těchto případech by nicméně nebylo možné, aby takové ujednání (byť v rámci smlouvy o výkonu funkce schválené příslušným orgánem) omezilo povinnost členů orgánů jednat s péčí řádného hospodáře a v souladu se zájmy společnosti.

2.4 Vztah práv a povinností ze stanov a z akcionářských dohod

Stanovy akciové společnosti upravují práva akcionářů, popř. práva a povinnosti členů jejich orgánů či samotné společnosti. Obdobný obsah v praxi nalzáme též v akcionářských dohodách. Pokud je akcionářská dohoda v souladu se stanovami, žádný zásadní problém nevzniká. Poměrně často se však stává, že akcionářská dohoda není v souladu se stanovami, neboť se na úrovni obligačního práva (akcionářské dohody) určitá otázka upravuje odlišně nebo stanovy o této otázce mlčí, takže se uplatní (odlišná) dispozitivní právní úprava. Například se podle akcionářské dohody uplatňují / mají uplatnit odlišná pravidla pro rozdělení zisku či jiné vlastní zdroje mezi akcionáře nebo se akcionářům přiznávají práva nad rámec zákona a stanov (např. se rozšiřuje právo na informace,

akcionáři se sjednává zvláštní právo kontroly). Pokud se ujednání v akcionářské dohodě dostanou do rozporu se stanovami, může být sporné, zda mají přednost stanovy, či akcionářská dohoda. Podle našeho přesvědčení je třeba rozlišit, zda akcionářská dohoda představuje dohodu všech akcionářů, nebo jen některých z nich. Jde-li o akcionářskou dohodu všech akcionářů, lze příslušné „konfliktní“ ujednání považovat za tzv. jednorázový průlom do stanov;⁹¹ pak jsou vlastně na dohodnutou dobu stanovy změněny (prolomeny) a fakticky platí to, co je ujednáno v akcionářské dohodě, takže, zjednodušeně řečeno, žádný rozpor se stanovami nevzniká. I jednorázový průlom je však rozhodnutím o změně stanov, tudíž by příslušná dohoda měla mít formu notářského zápisu. Absence notářského zápisu je nicméně v podmínkách zákona o obchodních korporacích toliko potenciálním důvodem neplatnosti příslušné dohody akcionářů, nikoliv nicotnosti (fikce nepřijetí).

Problematické však může být zodpovězení otázky, nakolik je závazné ujednání v akcionářské dohodě, které by neobstálo z hlediska korporativního práva. Podle našeho přesvědčení by bylo příslušné ujednání neplatné (zřejmě absolutně, když u změny stanov způsobem odporujícím zákonu je stanoven jako důsledek fikce nepřijetí rozhodnutí).

Pokud nejsou účastníky akcionářské smlouvy všichni akcionáři společnosti, pak ujednání ve smlouvě nemohou zavazovat ostatní akcionáře, a nemůžeme proto mluvit o jednorázovém průlomu do stanov. Přednost by zřejmě v takovém případě měla úprava ve stanovách před úpravou v akcionářské smlouvě. Stejně tak platí, že jednorázový průlom lze zřejmě akceptovat pouze do okamžiku, dokud nebude akcionářská struktura změněna.

2.5 Akcionářské dohody jako nástroj modifikace práv akcionářů

Obvyklým požadavkem na obsah akcionářských dohod je modifikace práv akcionářů. Zpravidla jde o ujednání, u nichž je sporné, zda mohou být inkorporována do akcie. Ani tímto nástrojem však nelze podle našeho názoru modifikovat práva akcionářů způsobem, který by bylo možné kvalifikovat jako obcházení kogentních ustanovení zákona. Bez ohledu na uvedený zákaz obcházení zákona však součástí akcionářských dohod podle našeho názoru naopak mohou být například ujednání o tom, že se akcionář vzdává svého práva (s účinky jen pro sebe), a to i do budoucna, neboť občanský zákoník nevyklučuje ani vzdání se práva, které má vzniknout až v budoucnu.

⁹¹ Možnost jednorázové změny společenské smlouvy potvrdil i Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 22. dubna 2009, sp. zn. 29 Cdo 2254/2007.

Jedním z „obchodních“ požadavků například bývá, aby určitý akcionář neměl hlasovací práva, podíl na zisku, na jiných vlastních zdrojích nebo na likvidačním zůstatku. Vzhledem k tomu, že možnost vydání takových akcií je v tuzemských podmínkách nadále sporná, byť z našeho pohledu současná právní úprava vydání takových akcií nevylučuje,⁹² lze podle našeho názoru dosáhnout stejného cíle (byť jen s obligačními účinky) cestou vzdání se hlasovacího práva, práva na podíl na zisku, na jiných vlastních zdrojích nebo na likvidačním zůstatku, neboť vzdání se práva jen s účinky pro sebe sama (a to ani budoucího) současná právní úprava obecně nezakazuje.

Jaké však bude mít takové ujednání vliv na tu část zisku, jiných vlastních zdrojů nebo likvidačního zůstatku, který by měl připadnout na akcionáře, který se svého práva vzdal? Jsme toho názoru, že by se měl rozdělit mezi ostatní akcionáře, tedy jako by se k akcionáři, který se vzdal práva na plnění, nepřihlíželo (jinými slovy, jde o odlišný princip než v případě „rozdělení“ podílu na zisku připadajícího na vlastní akcie společnosti podle § 309 odst. 2 z. o. k.). To je ostatně i logické, neboť daná část zdroje (zisk či jiné vlastní zdroje) neměla zůstat společností a u podílu na likvidačním zůstatku ani jiné řešení nepřipadá z povahy věci do úvahy.

Obdobně se v praxi běžně objevuje požadavek na vydání akcií bez hlasovacích práv. I to lze podle našeho názoru řešit v akcionářské dohodě vzdáním se hlasovacího práva konkrétním akcionářem. Podle našeho názoru takové vzdání se práva nezakládá neplatnost právního jednání pro obcházení zákona, i kdyby vydání akcie bez hlasovacích práv bylo shledáno nepřipustným, neboť o akcie bez hlasovacího práva v korporacním smyslu nepůjde. Akcionář, který se svého hlasovacího práva vzdal, jej pouze nebude moci na valné hromadě či mimo ni vykonat. Ostatně i právní úprava předpokládá, že případy, kdy akcionář nevykonává své hlasovací právo, nejsou kogentní (viz § 412 odst. 2 z. o. k.). Mohou-li stanovy určit („korporačně“) případy, kdy akcionář nevykonává své hlasovací právo, může se akcionář tím spíše výkonu hlasovacích práv vzdát „obligačně“ v akcionářské smlouvě.

Důsledkem uvedeného vzdání se práva bude, že k hlasům tohoto akcionáře, které by mu jinak náležely ze zákona a stanov společnosti, se nebude přihlížet ani při posuzování usnášeníschopnosti valné hromady, ani při hlasování na valné hromadě. Pokud by přesto dotčený akcionář na valné hromadě hlasoval a posléze napadl platnost usnesení valné hromady z důvodu, že se k jeho hlasům nepřihlíželo v rozporu se zákonem a stanovami, měl by soud jeho návrh podle našeho přesvědčení zamítnout, neboť pokud se hlasovacího práva vzdal,

---

⁹² Ve vztahu k možnosti vydávat akcie bez hlasovacích práv viz např. LASÁK, J. O limitech lidské představivosti: glosa k akciím bez hlasovacího práva (jiným než prioritním). *Právní rozhledy*, 2017, č. 2, s. 58 a násled.

hlasovací právo neměl a nemohlo dojít k porušení zákona ani stanov. Návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady by v takovém případě podle našeho přesvědčení neměl být úspěšný.

Méně efektivním nástrojem řešení vyloučení akcionářských práv by mohla být zvláštní dohoda o výkonu hlasovacích práv, podle níž by se akcionář v akcionářské dohodě zavázal, že se zdrží na valné hromadě hlasování. Takové ujednání je však z našeho pohledu obtížně vynutitelné, neboť akcionář hlasovací právo má, jen má závazek jej na valné hromadě (valných hromadách) nevykonat. Pokud by jej však přesto vykonal, mohl by sice porušit akcionářskou dohodu, a být tak povinen strpět sankce dohodnuté ve smlouvě (například smluvní pokutu nebo by mohl vyvolat tzv. *deadlock*), nicméně je otázkou, zda by mohlo být jeho hlasování na valné hromadě považováno za neplatné.

Závazek akcionáře nehlasovat na valné hromadě otvírá poněkud obecnější otázku vynutitelnosti závazku hlasovat na valné hromadě určitým způsobem pro určitý návrh nebo proti němu. Není zřejmě sporu o tom, že porušení takového závazku lze sankcionovat obligačně (například smluvní pokutou). Má však porušení takového závazku i účinky „korporační“? Jinak řečeno, je platným hlasování akcionáře, který porušil závazek hlasovat nebo nehlasovat určitým způsobem? Porušení smluvního závazku není bez dalšího neplatným právním jednáním. Je však otázkou, zda nejde o porušení dobrých mravů, pokud se akcionář chová jinak, než jak se ve smlouvě zavázal, a lze uvažovat o tom, že takové hlasování by mohlo být neplatné pro rozpor s dobrými mravy. I když připustíme závěr, že by hlasování akcionáře mohlo být neplatné, pak jediným důsledkem je, že by soud mohl prohlásit neplatnost přijatého rozhodnutí. Ale znamená to současně, že zde existuje rozhodnutí opačné? Může se totiž stát, že v důsledku neplatného hlasování akcionářem vůbec nebude valná hromada schopná usnášení.

Uvedené otvírá další právní otázku, zda je možné, aby soud nahradil projev vůle akcionáře, pokud porušil závazek určitým způsobem hlasovat. K úspěchu takové žaloby u českých soudů jsme však poměrně skeptičti. Kromě toho je zde problém, že hlasovací právo se vykonává na valné hromadě. Pokud by i byla taková žaloba možná a úspěšná, pak by zřejmě muselo mít rozhodnutí zpětné účinky, aby se mohl takto zvrátit výsledek hlasování na valné hromadě. Tím není *a priori* vyloučeno použití pravidla o zneužití hlasovacího práva podle § 212 obč. zák.

Pokud by měla akcionářská dohoda akcionářům práva naproti tomu přidávat, pak je vždy v konkrétním případě nezbytně nutné posoudit, zda tím není založen rozpor s § 244 odst. 1 a 2 z. o. k. a porušen princip rovného zacházení s akcionáři. Budou-li účastníky takové dohody všichni akcionáři, mohlo by jít o jednorázový průlom do stanov akciové společnosti, jak bylo uvedeno výše.

Není ovšem vyloučeno, že by tímto postupem byl založen (jednorázovým průlomem) zvláštní druh akcií.

Vzdává-li se akcionář nějakého práva, nebo pokud má mít práva ve vztahu ke společnosti neuvedená v zákoně nebo stanovách, musí být podle našeho názoru zásadně stranou akcionářské dohody i společnost. Tím není dotčena možnost zřízení závazku smluvních stran zajistit u společnosti určité plnění podle § 1769 obč. zák.

2.6 Akcionářské dohody týkající se corporate governance

Podle našich zkušeností se v akcionářských dohodách pravidelně upravují otázky fungování volených orgánů akciové společnosti.⁹³ Nejčastěji se objevují následující požadavky:

- a) aby určití akcionáři mohli obsazovat určitý počet členů představenstva a/ nebo dozorčí rady;
- b) aby předsedou orgánu byl ustaven „zástupce“ určitého akcionáře;
- c) aby menšina členů orgánů měla v určitých případech právo veta;
- d) aby pro určité rozhodnutí musela hlasovat většina „zástupců“ každého akcionáře, který je stranou smlouvy;
- e) aby členové orgánů byli v určitých případech vázáni názory (pokyny, doporučeními) akcionářů;
- f) zákaz delegace určitých záležitostí mimo představenstvo nebo naopak povinnost delegovat na určité členy představenstva.

Pokud jde o obsazování představenstva a dozorčí rady, není z našeho pohledu problematické obsazování „prvních“ členů volených orgánů nově zakládané akciové společnosti, neboť jde o povinnou náležitost stanov. Za trvání společnosti lze bezpochyby rovněž uzavřít dohodu o výkonu hlasovacích práv tak, že se smluvní strany zavážou na valné hromadě hlasovat způsobem, který zajistí dodržení dohodnutého „klíče“ pro obsazování představenstva a dozorčí rady. Jak bylo ale uvedeno výše, problematická je vynutitelnost takového ujednání. Situaci by mohly řešit akcie s tzv. vysílacími právy, které však nejsou s přihlédnutím k názoru zastávanému Nejvyšším soudem ČR za současné právní úpravy zřejmě přípustné, neboť podle jeho výkladu jde zřejmě o otázku statusu akciové společnosti, a musel by je proto upravit zákon výslovně (viz Cpjn 204/2015). Stejně tak zřejmě nebude přípustné rozhodnutí valné hromady, které by delegovalo rozhodování o obsazení orgánu akciové společnosti na zvláštní těleso či

---

⁹³ Pro zjednodušení uvedeme ukázkové situace u dualistického systému akciové společnosti.

fakultativní orgán akciové společnosti.⁹⁴ Dovedeme si nicméně představit určitou strukturu rozdílných hlasovacích práv, na základě nichž by bylo možné „vysílacího“ práva konkrétního akcionáře prakticky dosáhnout. Alternativně lze uvažovat o tom, že v souladu se stanovami bude valná hromada zavázána volit členy orgánů z řad kandidátů navržených určeným orgánem společnosti, či jiným „tělesem“.

Ještě složitější je případ, kdy členy představenstva volí a odvolává dozorčí rada. To je srovnatelné se situací obsazování funkce předsedy určitého voleného orgánu. Lze zavázat členy dozorčí rady, aby podle určitého klíče (podle návrhu akcionářů) zvolili určité osoby za členy představenstva, nebo členy orgánu, aby určitou osobu zvolili za předsedu orgánu? Podle našeho názoru nelze dohodnout více než slib přímluvy podle § 1769 věty první obč. zák., nicméně rozhodnutí o tom, koho členové dozorčí rady zvolí za členy představenstva, jim nemůže být vnuceno, neboť oni nesou odpovědnost za to, že s péčí řádného hospodáře zvolili vhodné kandidáty.

Pokud jde o možnost ovlivnění, kdo bude zvolen předsedou voleného orgánu akciové společnosti, platí z našeho pohledu výše uvedené *mutatis mutandis*. U předsedů volených orgánů by bylo řešením, pokud by stanovy mohly určit, že předsedu voleného orgánu nevolí členové orgánu, ale jiný orgán (valná hromada), jako je tomu u družstva. Je-li však (zákonná) působnost orgánů akciové společnosti statusovou věcí, jak uvádí Nejvyšší soud ČR ve svém stanovisku sp. zn. Cpjn 204/2015, je taková možnost podle platné právní úpravy vyloučena, neboť podle § 439 odst. 2 z. o. k. volí a odvolává představenstvo svého předsedu a podle § 448 odst. 2 z. o. k. rovněž dozorčí rada volí a odvolává svého předsedu. Průlom do této zásady stanovami zákon o obchodních korporacích v případě akciové společnosti výslovně nedovoluje.

Rovněž velmi problematická je z našeho pohledu praktická realizace práva veta pro menšinu členů voleného orgánu nebo požadavek, aby pro usnesení voleného orgánu hlasovala většina „zástupců“ každého akcionáře. Zpravidla zní ujednání tak, že akcionáři vyvinou maximální úsilí k tomu, aby rozhodnutí v daném případě nebylo přijato. Lze si představit i smluvní závazek vynaložit úsilí k tomu, aby určité rozhodnutí přijato bylo, i když s tím bude souhlasit jen většina zástupců určitého akcionáře proti jinému názoru většiny. Korporační řešení je však opět velmi nesnadné, neboť i schopnost voleného orgánu k usnášení a hlasovací většiny jsou podle citovaného stanoviska Nejvyššího soudu ČR Cpjn 204/2015 statusovou záležitostí. Zákon o obchodních korporacích, pokud jde o představenstvo a dozorčí radu, příliš prostoru zdánlivě nedává. Podle

⁹⁴ Viz ale EICHLEROVÁ, K. Může být jednatel ustaven do funkce jinak než valnou hromadou? In BEJČEK, J., ŠILHÁN, J., VALDHANS, J. (eds.). *Dny práva 2015, Část I. Zákonná regulace v. smluvní úprava?* Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 42.

§ 440 odst. 1 a § 449 odst. 2 z. o. k. rozhodují orgány většinou hlasů svých členů, ledaže stanovy určí vyšší počet hlasů s tím, že každý člen má jeden hlas. Určitým průlomem je jen § 44 odst. 3 z. o. k. pro případ rovnosti hlasů. V uvedené souvislosti nepomáhá ani § 156 odst. 1 a § 168 odst. 1 obč. zák., podle nichž lze pouze zvyšovat většiny pro kvórum a při hlasování. Nic o možnosti „práva veta“ se neuvádí. Je však otázkou, zda není možné ujednat ve stanovách, že součástí většiny musí být hlas určitého člena nebo členů orgánu. Podle našeho názoru by takové ujednání nebylo v rozporu s tím, že musí být dosaženo příslušné většiny hlasů, jejíž součástí musí být i určité hlasy. Tím by se fakticky právo veta dalo realizovat. Problémem ve stanovách však může být, souhlas jakých členů orgánu musí být součástí většiny. Je představitelné, že to bude stanoveno podle funkcí v orgánu, méně již v závislosti na konkrétních osobách.

V určitých případech praxe postupuje tak, že se na zasedání orgánu hlasuje „nanečisto“ nebo se před hlasováním zjistí postoje jednotlivých členů orgánu. Následně se členové orgánu „domluví“, že budou hlasovat tak, aby výsledek byl v souladu s akcionářskou dohodou. To je však velmi rizikové, pokud některý z členů orgánu takto hlasuje proti vlastnímu přesvědčení o správnosti toho kterého řešení, a s velkou pravděpodobností tak porušuje péči řádného hospodáře.

Pokud jde o vázanost členů orgánů pokynem (doporučením, stanoviskem) akcionáře, je to podle našeho názoru představitelné jako závazné platné ujednání, bude-li akciová společnost řízenou osobou v rámci koncernu za podmínek § 81 z. o. k. V ostatních případech by zřejmě ujednání o právní závaznosti takových pokynů bylo v rozporu se zákonem stanovenou povinností péče řádného hospodáře, kterou nelze smluvně vyloučit. Pokud člen představenstva bude fakticky takové smluvní ujednání ctít a nebude-li daný pokyn v souladu se zájmy společnosti, ponese odpovědnost z toho vyplývající.

Pokud jde o zákaz delegace určité působnosti, lze řešit tento problém i korporačně, a to příslušnou úpravou stanov. Podle našeho názoru akcionáři mohou ve stanovách rozhodnout, o kterých záležitostech si přejí, aby výlučně rozhodoval kolektivní orgán. Složitější již je otázka, jak korporačně zabezpečit, aby došlo k delegaci působnosti předvídané akcionářskou smlouvou. Pokyn na valné hromadě ke konkrétní delegaci působnosti by mohl být chápán jako nedovolený zásah do obchodního vedení. V úvahu snad přichází pouze takový postup, kdy akcionáři ve stanovách vymezi jednotlivé funkce v představenstvu a jejich působnost s tím, že obsazení funkce konkrétním členem pak znamená automaticky i delegaci příslušné působnosti. Nicméně přímý nástroj, jak donutit všechny členy orgánu, aby určitá osoba zastávala určitou funkci ve voleném orgánu, v korporačním právu nenalezneme.

2.7 Závěr

Předkládaný příspěvek oslovuje vybrané problematické aspekty české právní regulace akcionářských dohod a upozorňuje na dílčí úskalí, která jsou v této právní úpravě zakotvena. Lze přitom předpokládat, že některá z nich budou korigována v rámci připravované novelizace zákona o obchodních korporacích.